

Skyld; eksistentiel skyldfølelse

Henrik Stangerups fiktionsroman om ”Manden der ville være skyldig”, tegner et skræmmende billede af hvad det kan indebære at berøve et andet menneske sin skyld i forbindelse med sine handlinger; at det er det samme som at gøre ham ansvarsløs og berøve ham sin frihed, nemlig friheden til at forholde sig og svare på

livet. Lidt polemisk kunne man vel stille sig selv det spørgsmål, at hvis ikke man betragtes som skyldig i, dvs. at have været involveret i og forholdt sig til, begivenheder i fortiden. Hvordan kan man så tro på muligheden for at kunne styre og magte sin egen fremtid?

På den anden side vil nogen måske være af den antagelse, at en beskæftigelse med skyldfølelse blot gør ondt værre, og at den skal fjernes hurtigst muligt frem for at lyttes til.

Det forholder sig ofte sådan, at bærer man i forvejen rundt på en masse skyldfølelse og dårlig samvittighed, kan man enten have tendens til at tage endnu mere skyld på sig, også det man ikke har ansvar for. Det kan ende med at man vælger at bøje sig for presset, foretrækker sammenbruddet og opgiver ansvaret, som man ser det ved det man kalder stress, udbrændthed og depression. Omvendt kan man også se det fænomen, at mennesker med en høj grad af skyldfølelse forsøger at skyde den fra sig ved at give skylden til noget andet eller andre mennesker. Indimellem kan man ligefrem havde den oplevelse at større sammenslutninger af mennesker; medierne, retssystemet eller arbejdspladser faktisk forsøger at finde syndebukke at placere ansvaret hos og skyde skylden på - måske fordi vi ikke ønsker at anerkende hvert enkelt menneskes tendens til ansvarsundvigelse som et grundvilkår – og måske fordi vi ikke vil udholde at noget er uforklarligt, meningsløst, uvist og ukontrollerbart?

Mennesker imellem kan oplevelsen af et andet menneskes ansvarsundvigelse og skyldfølelse betyde, at man enten forsøger at stille noget op med den anden fx gennem god råd og tilskyndende bemærkninger, for at få ham eller hende til at tage ansvaret og skylden på sig. Man kan også forsøge at tage ansvar for den andens ansvarsløshed ved at handle på den andens vegne og stå tilbage med skyldbebrejdelserne når han/hun nu ikke gjorde som man ville. Men ud fra en eksistens-psykologisk betragtning kan man ikke ville noget på en andens vegne, eller få ham eller hende til at ville ville! Og man kan ikke dømme en anden som skyldig eller uskyldig uden at kende til de intentioner, der er sammenhængende med det ansvar han eller hun vedkender sig eller undviger.

I stedet for at for-dømme andre, kunne et perspektiv på den individuelle skyldfølelse være at rette fokus mod den eksistentielle skyldfølelse og blive sin egen personlige dommer, der bedømmer sine egne handlemuligheder og intentioner i enhver given situation fremfor andres. Den eksistentielle skyldfølelse, som handler om at være skyldig i forsyndelser mod sig selv; ikke at være skyldig i noget man har gjort, men noget man har undladt at gøre; det ubrugte og ulevede liv i os, betragtes indenfor eksistenspsykologien som en afgørende kilde til generel skyldfølelse i hverdagslivets situationer og til konflikter mennesker imellem, hvor man forsøger at magte den anden frem for at magte sig selv. Man er så at sige ude af sig selv!

Den eksistentielle skyldfølelse har dog også en særlig værdi, idet den kalder mennesket tilbage til sig selv, til sine personlige *værdier* og *hensigter*, hvis man vel og mærke vælger at lytte til den. Det kommer særligt til udtryk i de *kriser*, der er del af hverdagens valgsituationer, hvor *angstens* opståen kan betragtes som handlingsvejleder snarere end sygdomssignal.

De understregede ord uddybes i andre tekster på siden